

Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát

pánaboha

motto

Chceš-li rozesmát pánaboha

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát pána boha – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát

pánaboha

Praha 2018

Copyright © Michael Třeštík, 2018

ISBN tištěné verze 978-80-267-1258-9

ISBN e-knihy 978-80-267-1340-1 (1. zveřejnění, 2018)

*Chceš-li rozesmát pánaboha,
svěř se mu se svými plány.*

Woody Allen

Hance a Tomovi

I.
ZAČÁTEK

1.

Hezky se na to oblékne

Miloval hudbu, divadlo a Boženku, ale jeho identita stála na novém klobouku, kabátu, obleku a vysvědčení z konzervatoře. Rozhodl se, že od Prašné brány už půjde pěšky, aby si ještě užil Prahu, a hlavně ten nový klobouk a kabát, co měl na sobě. Šel sebevědomým svižným krokem, v levé ruce nesl kufřík, pravou si každou chvíli upravoval klobouk. Pozorně se rozhlížel a hledal někoho, koho by mohl pozdravit smeknutím. Smeknutí doma natrénoval před zrcadlem. V kufříku měl nový oblek a vysvědčení a bylo mu dvacet let.

Když si předchozí večer do kufříku skládal věci a otec si všiml, že si balí i nový oblek a vysvědčení, trochu se rozčilil a oblek i vysvědčení mu z kufru vyhodil se slovy, že větší pitomost ještě neviděl.

Boženku Vladimír poznal na čtvrté galerii Národního divadla. Byla krásná, ctnostná, měla ráda hudbu a ve Vladimírovi vzbudila touhu právě po novém obleku a klobouku. Na nový oblek Vladimír musel čekat dost dlouho, ale dočkal se. Čtvrtého července 1914 přijel z Prahy domů do Poděbrad za rodiči s *Výstupním vysvědčením* z varhanního oddělení konzervatoře a s potvrzením, že *jest způsobilým vykonávat úřad varhaníka a ředitele kůru*. Otec toho sice mnoho neřekl, ale leskly se mu oči dojetím a vzal hned Vladimíra do města. Když se vrátili, měl Vladimír nový oblek, kabát i klobouk.

V novém obleku, v novém klobouku a s výstupním vysvědčením vrátil se potenciální varhaník a ředitel kůru do Prahy a běžel rovnou za Boženkou. Boženka byla okouzlena a před Vladimírem se otevíral krásný budoucí život. Ten den je kdosi vyfotografoval, jak sedí na mírném svahu v trávě, drží se za ruce a Vladimír ve druhé ruce dandyovsky drží nový klobouk. Měl vysoké čelo, bujné vlasy, brýle a sebevědomý pohled. Asi tak týden nato vyhlásilo Rakousko-Uhersko mobilizaci a Vladimír byl při druhém nástupním termínu v listopadu 1914 odveden k 28. pěšímu pluku. Do kufříku si sbalil oblek a vysvědčení, a jeho otec mu to tedy zas vyhodil ven, protože takový nesmysl, jako brát si do války oblek, prostě zakázal.

Přesto však, když se Vladimír druhý den v Praze rozhodl, že půjde od Prašné brány do kasáren

v Karlíně pěšky, měl v ruce nový klobouk a na dně rekrutského kufříku nový oblek a výstupní vysvědčení z konzervatoře. Za čas ale přišel Vladimírovi do kasáren dopis.

Milený synu,

... myslel jsem stále na Tebe, co a jak bude. Je to zlé, ale jsou i druzí stejně na tom, proto raději mužně a s veselou myslí, an lépe se vše pak snáší a ubíhá (...).

A teď něco, co mě zase netěší, žes tak neupřímný, že vždy mě přelháváš. Slíbil jsi, že zimník a šaty světlé si nevezmeš, ale dozvěděl jsem se, že se tak nestalo, žes to vlekl vše s sebou a máš to dosud u sebe. Proč nevím, že nalezneš opět výmluvu, vím ovšem dobře, ale to na věci nic nemění, užitek z toho nebude žádný. Ale to jest ta Tvá umíněnost, jako vždy.

Teď ty šaty vůbec nepotřebuješ a bylo by hříchem to tam nechávat, tedy dej světlé šaty a černý kabát k tetě na Smíchov, ihned vzal bych to pak domů. Převlékat do civilu se nebudeš smět, an to je zakázáno a trestá se přísně, tedy to v Praze nebudeš potřebovat. Udělej to ihned. Co klobouk? Ten k tetě vrať též (...).

Srdečně Tě líbá Tvůj otec Jan

Vladimír měl pocit viny. Ten pocit v sobě nesl až do konce života, protože i mně o něm vykládal.

Šaty světlé, zimník, klobouk i výstupní vysvědčení k tetě na Smíchov nakonec přece jenom donesl a otci napsal omluvný dopis, ale ten ho už nedostal, protože dřív než Vladimír dal dopis na poštu, přišel telegram:

Otec mrtev. Matka

Zemřel 29. prosince 1914 a *Polabské noviny* tehdy napsaly:

V Poděbradech zemřel v těchto dnech v divadelních a ochotnických kruzích známý bývalý činovník Jan Třeštík, zástupce Kolínské lučební továrny.

Po několika týdnech základního výcviku v Praze odjel Vladimír s 28. plukem do Szegedu. Cesta jim trvala celý den a skoro celou noc. Každý z čerstvých vojáků se choval jinak. Někteří byli zasmušilí a tiše seděli s nepřítomným nebo vystrašeným pohledem, většina ale nejistotu zakrývala sebevědomým chlapáckým chováním, družným poplácáváním, světáckými řečmi a zpíváním přisprostlých odrhovaček. Při těch Vladimír trpěl nejvíc, dupání na přízvučnou dobu a protahování konců frází mu rvalo uši. Hudba, ale skutečná hudba, byla jeho život. Už v dětství se rozhodl, že bude skladatelem. Z tátovy pozůstalosti jsem zjistil, že v březnu 1912 pyšně dokončil opus č. 1 – *Píseň o nevěrné kolombíně* – a v září opus č. 2 – *Prolog*. Pak se mu asi zdálo, že na samostatná opusová čísla to ještě

nejsou skladby dostatečně významné, tak z *Kolombíny* udělal opus č. 1a a z *Prologu* opus č. 1b.

Ubytování v kasárnách v Szegedu nebylo o nic lepší než v Praze. Obrovská ratejna zaplněná kavalki tak, že skoro nezbylo místo pro uličky. Ti, co ve vlaku nejvíc zpívali a nejveseleji povídali, hned věděli, kdo vedle koho bude spát, domlouvali si party a skupiny, z jiných kavalců si brali lépe nacpané slamníky a přendávali si je na ty, které obsadili. Zasmušilejší branci čekali, který kavaltec a s jakým slamníkem na ně zbyde. Vladimír se snažil připojit k sebevědomým a veselým, ale jeho laskavost, jemný smysl pro humor a džentlenské chování tady nebylo hodnotou. Tady to neplatilo. Pak už všechno bylo jednotvárné. Večer co večer rozjařené hulákání, klení a nakonec chrápání a ráno co ráno pach mužských těl a zase hulákání a klení.

Ranní nástupy, pořadová cvičení, pochod v pozoru, pochod v pohovu, na rameno zbraň, vpravo zatočit, k zemi, přískoky vpřed, sbalit tornu, rozbalit tornu a pak oběd v jídelně pro mužstvo. Vladimír vzpomínal na talíře s jemným květinovým proužkem, na stříbrné příbory po dědečku doktoru Křížkovi, na přeložený ubrousek pod nožem a porcelánovou slánku a pepřenku na společné misce. Na matčino opatrné nalévání polévky naběračkou z teriny, na bílý vyšíváný ubrus a otcův klidný pohyb, kterým si ubrousek rozkládal

na klín. V Szegedu se mačkal na lavici před pobryndaným stolem a drsnou lžící jedl z ešusu. Kolem hluk, pokřikování, údery lžic o plech ešusů, mlaskání, krkání, chechtání a nepřetržité žvahnění. A pak zase pozor, pohov, zalehnout, plížít, vztyk, vyhrabat okop, řev velitelů družstev a večer zase ubikace a strkání jednoho do druhého v úzké uličce mezi kavalci. Vladimír si začal uvědomovat cenu samoty. Být sám, nikoho nevidět, nikoho neslyšet a necítit. Být třeba ve tmě a třeba v zimě, ale být sám. Mít ve své hlavě jenom sám sebe, a ne křik ostatních, útržky jejich hovorů, zápach jejich těl. V Szegedu nebyl sám ani vteřinu, nikde nebyl ani malý koutek, kde by alespoň neslyšel řvání ostatních, ani na latrínách nikdy nebyl sám. Byl v situacích, které nedovedl řešit, byl s lidmi, se kterými neuměl mluvit, byl v botách, které ho tlačily, a nemohl se umýt, jak byl zvyklý. Chvillemi se propadal do smutku, chvillemi byl sám na sebe pyšný, že tu nemožnou situaci zvládá, že se ještě nezhroutil. To si pak přál, aby ho viděla Boženka, aby viděla, jak silného a statečného má chlapa. A taky si přál, aby ho viděl tatínek, ale to si zas vždycky vzpomněl na jeho poslední dopis a zase se propadl do smutku. Ze Szegedu se Vladimírův prapor přesunul do Kisszebenu, což je dnešní Sabinov nedaleko Prešova, a Vladimír si začal psát deník.

7. května 1915. Poprvé v Kisszebenu vyšli jsme na cvičení v ½ 6. ráno. Cesta malebná, vede poli, úhory podél bystrého křišťálového potůčku, stále do vrchu. Procházíme půvabnou vesničkou, rozloženou na stráni v stínu smrkových stromů. Utábořili jsme se nad roklí; na protější straně stojí divoká třešeň celá obsypaná květy. Kam oko pohledne, všude jaro. V dáli ční bílé vrcholy Tater, jaká velebnost v tom pohledu! Všude sytá zeleň mládí a tam v slunci třpytí se sníh. Jak volno a krásně jest v té přírodě! Sem přivéstí chtěl bych svůj život, své štěstí. Zde s Boženkou bychom spřádali své sny a vyprávěli horám o svých cílech a touhách.

15. května 1915. Seděli jsme v nemocniční zahradě; v 5 hodin náhle ozvalo se trubení, svolávající do kasáren. Ve ¼ 7 stál náš prapor již v pohotovosti před nádražím a započato s nakládáním povozů. Nakvap jsem zaběhl se rozloučiti k Tomkovým, mezi nimiž jsem prožil tolik nezapomenutelných chvil. V Kisszebenu totiž seznámil jsem se se sličným děvčetem Valerií Tomkovou; byl jsem často hostem v jich rodině, kde mne zahrnuli dojmavou pozorností, která v té těžké době, v cizí zemi tolik hrála a tak byla mila. Předešlý večer snad naposledy u nich hladily mé prsty klávesy. Chopinův F moll valčík! Rodina Tomkových mne dnes doprovodila na nádraží a dlouho do noci stáli na silnici pod železničním náspem; byli zřejmě pohnutým odchodem. Buď jim vřelý dík za jich vnímavou

pozornost a účast. Ani slovem, ani pohledem jsem nerozluštil tu otázku – jež tak nenadále se ozvala v mém nitru. Co znamenal ten zvláštní lesk v očích Valérky, když naposledy tiskl jsem jí ruku? Snad tomu tak dobře. S Bohem Valérko! V ½ 12. v noci jsme odjížděli z Kisszebenu.

Podle dat v deníku byl tátův prapor v Kisszebenu od 7. do 15. května, tedy jen o den víc než týden. *Byl jsem často hostem v jejich rodině ... tolik nezapomenutelných chvil ... pohnuti mým odchodem ... dlouho do noci stáli na silnici.* Tomu je těžko rozumět. Z tátova vyprávění si matně vzpomínám, že Valérčin otec byl lékař. Asi vojenský lékař, asi se účastnil výcviku vojenských sanitářů (táta byl sanitář), asi bydleli v nemocnici v areálu kasáren. Jinak to nedává smysl, ale i tak je to na jeden týden zápletka dost zhuštěná.

2.

Bude si užívat krásné přírody

16. května. Svátek Jana Nepomuckého. Krásná jarní neděle; jedeme do boje, mnoho krásných krajin projíždíme – vše je stále nové a jiné. Večerem dojíždíme k průsmyku a Marmarošské Sihoti. V ½ 9. vjíždíme do Karpat. Znaven dojmy usínám.

21.–23. května. Ve 3 hodiny ráno se vstávalo a v ½ 5. jsme vyšli na pochod. Nejprve jsme přešli hranice Haliče přes Karpaty. Cesta byla neobyčejně krásná. Šlo to sice stále do kopce, ale krásnými lesnatými a hlubokými stržemi. Když jsme dostoupili vrcholu, poprvé jsem viděl dílo války: celé temeno vrchů vypáleno; stromy v divoké spouště pokáceny ležely na zemi. Po vrcholu táhl se střelecký zákop ohrazený několika řadami ostnatého drátu. Po 3. hod. odp. strhla se mírná bouře a počalo pršet. Šli jsme toho dne celkem 35 km až do Miskolce, kde

se nocovalo. Mnoho únavy necítím, krásou krajiny tak zaujat, že na námahu pochodu zapomínám.

V noci odešla od nás 3. rota a nyní odchází 4. Dál jde jen naše 2. rota. Celý den silně prší; brzo jsem promočen až na kůži. Tento den byl strašný. Cesty jsou zcela rozmoklé; jdeme většinou po neschůdných lesních cestách, bez oddechu a bez jídla. Teprve ve 4 hodiny smíme sníst konzervu; poněvadž vše je rozmoklé, nemůžeme si rozdělat ohně a jíme ji studenou. A opět z kopce do kopce v prudkém dešti. Na tlačení bot skoro zapomínám, neb vše ostatní bolí mě snad ještě více. Též možné, že boty se již nohám přizpůsobily. Jsem úplně vysílen. V ½ 8. docházíme do městečka, kde přenocujeme. Všechno na nás prosáklé vodou, jest zima a hlad; dostali jsme jen trochu kávy. Byl to nejbědnější den, kdy úplně vysílen jsem cestou padal. Ušli jsme přes 40 km. Zcela blízko jest již slyšet dunění děl. Spíme u jedné židovské rodiny v baráku.

24. května. Zbytky našeho 28. pluku odtáhly již do zákopů a naše sanitní hlídka nyní čeká u nového velitelství na rozkaz. Jest ½ 8. Vyprosili jsme u pojízdne kuchyně trochu kávy; byla výtečná, ale bylo jí pro naše vyhladovělé žaludky velmi málo. Odpodledne byla slyšet silná kanonáda; to Rakušané ob střelují Kolomen. Odsud necelou ½ hodinu cesty za kopcem jsou naše zálohy. Vidíme řeku Prut, za níž již jsou pozice ruské. Opět jeden den uplynul, co přinese zítřek?

25. května. Konečně nás umístili. Celá naše „parta“ byla rozhozena. Kadet Košťál zůstal v polní nemocnici, já s Vaňkem jsme přiděleni k 7. rotě. Jsme ubytováni ve vsi Lancyně, která leží na řece Prutu. Náš hospodář je Polák, chata chudičká, všude hledí z koutů bída a utrpení. Přišli jsme sem dopoledne v 10 hodin hladoví, neboť jsme ani ráno nic nedostali. Dali nám vařené fazole a kus chleba – a mají sami sotva co do úst dát. Asi v 11 hodin ostřelovali Rusové naše pozice, které jsou nám v zádech po vrcholu kopců. Poprvé jsem viděl praskat šrapnely a dunět granáty; vystřelili asi 9× a nyní opět ticho.

26. května. Dnes v noci začla silná kanonáda; ihned jsme byli v pohotovosti předpokládající, že načal ruský útok. Potom jsme zvěděli, že to střílela naše baterie – prý omylem! Den dnes jest překrásný. Od našeho kadeta, Čecha, jsem slyšel, že se očekává ruská ofenziva a náš ústup, snad za několik hodin budeme v ohni. Most přes Prut, asi 30 kroků od naší chalupy, má se držeti, dokud nepřejdou přední hlídky, které jsou na druhé straně. Všechny cesty a místa však mají Rusové nastřeleny, štěstí stůj při mně!

3. června. Již druhý den zuří kolem boj; včera ráno kolem našeho úkrytu (jeskyně, kterou jsme vyhrabali v stráni lesa) padal šrapnel za šrapnelem. Bohudík zůstali jsme všichni uchráněni. Došlo k útoku, o kterém jsem se zmínil 26. 5. Rusové odtláčili nás od řeky až do lesů. Při počátku útoku byl

jsem již za řekou; naše rota byla službou hlídkovou. Útok započal k ránu a my utíkali pod silným ohněm k mostu. Potom jsme se zakopali v lesích. Rusové způsobili strašnou paniku a velká část frontu dala se na útěk. Tu však neočekávaně Rusové zastavili nástup a přes noc se vrátili zpět za řeku. Po tomto ústupu včera večer jsem poprvé vykonával službu. Jest mnoho trpících a mnoho zahynuvších. Srdce krvácí při pohledu na ta nelidská muka, na strašlivá zranění. Za čí viny musí ti ubozí tolik vytrpět? První cesta byla krutou zkouškou pro mé nervy. Šli jsme sice úvozem, ale brzy nás Rusové zpozorovali a stříleli po nás nepřetržitě. Je mi stydno, že nemám tolik sil, abych mohl všude poskytnouti pomoci. Co krve včera teklo, vzduch byl přesycen její nasládlou vůní, kdy bude konec toho neslýchaného vraždění? Boženko!

5. června. Již pátý den zuří boj, a dosud nerozhodnuto, ba zdá se, že teprve to nejděsnější vraždění započne. Obě strany nasazují všechny síly, aby zvítězily. Jsem krajně vysílen, sotva stojím na nohou a hlava šílí. Dnes my byli dosti v bezpečí, však opět ta strašná noc! Tatičku, neopouštěj mne! Rusové činí mocné nápory a střelba neustává ani na chvíli; kulky stále sviští vzduchem, létají však většinou vysoko nad hlavou a jen občas některá se zaryje blízko do země nebo do kmene. Této hudbě jsem již přivykl.

6. června. Jest překrásná neděle; den dnes přešel poněkud v klidu. Střelba z pušek byla slabá,

vzpomínám na domov, na Boženku, na Prahu. Krásná zlatá matičko Praho, kdy budu opět hledět na tvé věže, kdy uvidím Hradčany ve večerních červácích? Kdy otevrou se brány Národního divadla přede mnou? Kdy zazní ty drahé zvony v můj sluch, Praho, má vzdálená Praho!

7. června. Dnešní den přinesl neočekávané překvapení, Rusové v noci ustoupili. My ráno opouštíme naše zákopy a vracíme se přes most do hořejšího města za řeku. Podivil jsem se, jak mnoho tu jest našeho vojska. Vpředu zuří boj, v něm celá naše divize, my dosud v rezervě. Co nejdříve máme odejít dopředu. Mluvil jsem s kadetem Macharem, který mně sdělil některé podrobnosti z posledních bojů; při posledním ruském nástupu napravo od nás čtyři naše pluky se daly na útěk, vznikla strašná panika. Zvláštní, že Rusové tohoto nevyužili a ustoupili. Též jsem zvěděl, že Vojta Kerhart je u Kolomce. Zdálo se mi, že si trochu oddychnem, a zatím nové svízele nastávají. Tatíčku, tatíčku, neopouštěj mne! Jest již večer. Postupujeme překrásným jehličnatým lesem; kapradí téměř zvýše člověka. Jest tu velebné ticho, jenom vysoko v korunách ptáci si vesele štěbetají; z dáli jsme viděli laň. Přebrodili jsme několik potoků. Co nás čeká tam vpředu?

8. června. Ve 3 hodiny ráno dáváme se na pochod, spali jsme na louce. Jdeme kolem opuštěných ruských okopů; překvapila mne jich úprava, jaká

jim byla věnována pečlivá práce a důmysl. Vše jest přesně urovnáno, nakladeno a vše jest velmi účelné a pro vojáka pohodlné. Nyní tu válí se mnoho různých zahozených věcí, části kroje, i místy pušky leží. Šlo se až do 10 hodin. Spíme v lese. Dnes jsme ušli 50 km.

9. června. *A opět jdeme. Jsme již pod Karpaty a cesta méně zajímavá, v rovině. Po silnicích spouští prachu, a poněvadž neustále se pohybují kolony vojsk, prachu plný vzduch, k zadušení. Jsme silně znaveni horkem a prachem; sotva pletu nohama. Ruch neustále vzrůstá, kdesi blízko jest asi hlavní štáb, poněvadž potkáváme mnoho různých kurýrů a ordonancí; projíždí mnoho automobilů. Kdesi vlevo střílí naše artilerie. Jsme svědci nepochopitelného, ale vzorného ústupu Rusů. Nikde nezanechali stopy chvatu a kvapného útěku – vše uklizeno. Jaké mistrovství! V místech, kde nyní jsme, byli ještě ráno kozáci a v noci odešla vojska jejich. Kolují zde fantastické pověsti, že prý Srbsko a Řecko jde s Rakouskem proti Itálii! Jsem strašně zemdlený. Teprve v ½ 11. zastavujeme a nocujeme na oraništi. A jak výtečně se spalo na těch hroudách, lépe jak v peřinách. Nemohu nic jísti a to mne oslabuje. Večer jsem sehnal trochu vařených brambor a málo mléka – jaká to byla hostina!*

10. června. *Odpočivali jsme dlouho, až do ½ 10. dopol., a potom zavedli nás poněkud dále do polí. Poněvadž praží slunce, přinesli hoši větve a udělali*

si jakési větrové chýše, dobrý úkryt před sluncem. Zašel jsem do blízké vsi a obešel téměř všechna stavení a sehnal jsem čtyři vejce a slíbili mi po poledni mléko. Praží silně slunce a všichni většinou spí. Ve 3 hodiny neočekávaně poplach a příkaz k dalšímu pochodu. A tak bylo po mléce, na něž jsem se těšil. Jdeme do západu slunce a táboříme na kopci na překrásné louce ve vysoké trávě. Večer byl teplý a tichý, po louce vzplanulo mnoho ohňů, já též jsem založil ohniček a uvařil vajíčka, na kterých si potom tak pochutnávám. Večer setkali jsme se ještě s Vojtou Kerhartem a Veyvarou a hezky vzpomínali na domov. Jdu spát velice pozdě, neboť mne okouznil dnešní večer; jest tak mírně, volně, tak se v tom tichu lehce vzpomíná...

11. června. Asi ve 2 hodiny v noci nás vzbudili a jdeme dál. Seznámil jsem se s praporečnickem Vejvodou od 5. roty a příjemně se s ním cestou bavím. Míjíme ruské zákopy, leží na kopci a lehce se dají udržeti, poněvadž přístup k nim za cenu strašných ztrát. Jdeme až do 10 hod. večer. Nocujeme na oraništi. Kolem spousty všeho druhu vojsk. Vzpomínám na domov a jest mi velmi teskno.

Z tátova deníku jsem pochopil, že Veyvara byl jeho starý kamarád ještě z Poděbrad a Vejvoda naopak nová známost z fronty. Ve fabulovaném textu by nikdo rozumný nenechal vedle sebe dvě jmé-

na tak podobná jako Vejvoda a Veyvara. Chtěl jsem jim jména změnit, aby se mi nepletli, ale než jsem si to rozmyslel, oba padli. Vojtu Kerharta bych ve vyprávění určitě nedržel, kdyby se o mnoho let později nestal svědkem na Vladimírově svatbě.

3.

Nebude si chtít vybryndat kávu

13. června. *Jde mělký déšť a dosti chladno. Změna počasí vítaná, poněvadž nás trvající horka velmi oslabovala. Vyšli jsme na kopec, zde vidíme umístěnu naši baterii a vozatajstvo. Jde zde čilá střelba, jsme již bezprostředně za frontou. – Odpoledne déšť ustal. Jest asi 4 hod. Ležíme na pokraji lesa, mezi dvěma stráněmi; jaké tu rozkošné zákoutí, chráněné stínem krásných dubů, místo stvořené pro oddech po skončené práci. S jakou lačností oddávám se těm chvílím, kdy mohu zapomenouti na úlohu, kterou jsem nucen hráti, a kdy mohu cítit a vidět jen tu věčně krásnou a volnou přírodu! – V ½ 5. opouštíme tento útulek a hustým lesíkem vylézáme kamsi do vrchu. Stezka jest velmi neschůdná a hustý porost zabraňuje rozhledu; jdeme husím pochodem a málem bych sešel z cesty, ztrativ mého předcházejícího; zde by to*

nebylo příjemné. Když jsme konečně se vyškrabali nahoru na cestu, zasypal nás déšť kuliček, přičemž bylo několik raněno. Nyní již jest cesta nebezpečná, jdeme podél linií, kulky vesele hvízdají. Docházíme do zákopů, v nichž můžeme trochu svobodněji vydechnouti, a opět dopředu. Rusové volí výtečné pozice, takže když naši postupují, musí přecházet velké nekryté plochy a stráně, kde jsou výtečným terčem. Nyní jsem již v bitevní linii, jest plná tma, jenom ohýnky zableskují při výstřelech ručnic a padající granáty jak letící pochodně osvětlují chvílemi tuto temnou noc. Téměř ničeho nerozeznávám, kulky neustále fíčí kolem uší, často padám, klopýtám – jest to strašná cesta. Pozdě v noci boj poněkud ztichl, já vyhrabal malou jamku pro hlavu a brzy tvrdě spím.

14. června. Dnes velmi horký den. Časně ráno v lesíku před zákopy byl raněn hejtman naší roty, při výzvědách. Od rána jest pekelný oheň ručnicový. Vyhrabal jsem si dobrou skrýš, potom však byl rozkaz o několik metrů dopředu, i musel jsem hrabat znovu. K polednímu začli Rusové obstřelovat naši frontu granáty těžkého kalibru. Jest to hrůzokrásný pohled, jako by země na mnoha místech soptila. Zdvihne se černý sloup hustého dýmu, kusy země letí do výše – běda těm, kteří jsou strženi v ten vír. Raněných jest velmi mnoho, a mrtvých snad ještě více. Viděl jsem následující obrázek: Jako posila postupovala k nám v řetězu maďarská četa, byli

ale zpozorování Rusy a začli je obstřelovat granáty. V řadě povstal zmatek a někteří dali se na útěk. Náš velitel začal volat po nich – asi neslyšeli a ani nemohli –, a když stále běželi zpět, obrátil velitel strojní pušku a začal po nich střílet. – Obstřel našich zákopů trval celý den, já však spal vysílen v své skrýši velmi dobře. Odpoledne na zpáteční cestě z obvažiště, kam jsem několikrát nesl raněné, posilnil jsem se v jedné chalupě vařenými brambory.

15. června. Přes noc Rusové opět couvali. Opus-tili jsme naše okopy; nedaleko od nás leželo pět mrtvých Rusů, byli tu již asi dva dny, vykopali jsme hrob a pohřbili je. Za námi v okopech jsem viděl několik mrtvých našich vojáků, kteří také tam již několik dní leží. Prošli jsme lesíkem a za ním v poli našli jsme ještě jednoho Rusa. Když jsme ho prohlíželi, nenašli jsme žádnou ránu, jenom ruku měl obvázanou. Teprve když vyhrabali jsme hrob a sva-lili ho do něj, jak se obrátil, viděli jsme, že vzadu v hlavě má střelnou ránu. Chudák, byl asi v oko-pech raněn, tam mu obvázáli ruku a on již s uleh-čením běžel z fronty a tu zrádná kulka jej skosila. Při poledním odpočinku jsem konečně dostal první lístek od Boženky, bohužel příliš stručný.

16. června. Za nevlídného rána odcházíme smě-rem k Dolině. Po dlouhém pochodu přišli jsme ku Dněstru. Jest tu postaven pontonový most, který Rusové hlídají, a proto celá vesnice jest pod silným obtlakem artilerie. Most jsme šťastně přešli a nyní

jdeme podél břehu. Po obou stranách jsou vysoké stráně, srázné a lesnaté, řeka je velmi prudká. Nedaleko odsud jest záhyb řeky, tam zastřílení Rusové; poněvadž stěna jest srázná a skalnatá, musí se projít kolem řeky pod jejich palbou. Přechází se po jednom a mnoho těch, kteří nedoběhli tam za skálu do úkrytu. Přejdou já šťastněji? – Přeběhl jsem, tři granáty padly, jeden přede mne, druhý kamsi na skálu a jeho obal plesknul do vody a třetí za mnou, kamení deštěm se sypalo kolem a já bohudík vyvázl bez pohromy. – Jest krásný večer. Lezeme po příkré stráni s velkou námahou. Nahoře jde boj. Asi do poloviny jsme se doškrábali a tam ulehli a měli čekat do noci. Náhle se však strhl pokřik, bylo slyšet, jak Rusové útočí s křikem urá – nastal nevypsitelný zmatek. Vše bezhlavě se řítilo opět dolů k Dněstru. Dole hodnou chvíli trvalo, nežli rotu dali dohromady; a když se mělo jíti dopředu, neočekávaně se strhla zepředu silná palba. Ukázalo se, že Rusové jsou zakopaní nedaleko od nás, v širokém oblouku řeky ve stráni. Byly to ošklivé okamžiky. Byli jsme jako v pasti, ze dvou stran Rusové, po pravé ruce Dněstr a za námi ten ošemetný záhyb nastřílený artilerií. Vše se nahrnulo do výmolu a byli jsme tu doslova jeden na druhém. Teprve za tmy jsme se odvážili ven a naše sanitní hlídka našla skrýš v osamělém kamenném domku nedaleko odsud stojícím. Jest z poloviny pod jakýmsi náspem, tedy v zemi, tu byla asi stáj, poněvadž

je tu mnoho sena. Sem nosíme raněné a zde též přenocujeme.

17. června. Celý den zůstáváme na místě. Jakmile se někdo ukáže – ihned začne střelba, Rusové výtečně sem vidí, jsou nahoře. Já také neopatrně vystrčil hlavu, chtěje se trochu rozhlédnouti, a kulička se zaryla do stěny jenom centimetr nad hlavou. Vlevo od nás, nahoře, zní silná střelba. – Jsem zvědav, jak se z této pasti dostaneme. – Jest překrásný letní večer. Jaký klid zírá z těch strání a voda tiše plyne kamsi v neznámou dál. Stromy tiše vydechují a podivují se těm nešťastným lidem, kteří přišli rušit ten božský klid. Čas od času otrásá se vše děsnými ranami artilerie, odráží se mnohokrát o stráně a skály – a opět vše zatickne. Až za tmy přivedli koně s jídlem – Rusové je ale asi zaslechli a začli zběsile střílet, takže jsme ani se nemohli najísti. Později však ztichli a tichá noc snesla se v údolí.

18. červen. Přes noc obsadili naši protější stráně a ráno začal útok. Časně ráno šel kolem nás dopředu praporečník Vejvoda se svým oddílem, byl velmi sklíčen, potom jsem se dozvěděl, že byl tam zabit. Rusové opustili svoje pozice, mnoho se jich vzdalo i s důstojníky. Postupujeme přes staré ruské zákopy, potom jdeme vlevo romantickou roklinou vzhůru. Krajina zde divoká a krásná s mnoha potoky a bystřinami. Do večera jsme vystoupili až na vrch skal. Rusové kladou houževnatý odpor. Že byl zabit praporečník Vejvoda, mne ohromilo. Jest mně

to velmi líto, byl to velmi dobrý člověk; mnohou hodinu jsem strávil s ním v pochodu za rozhovoru. Ještě předvčirem náhodně mluvili jsme o tom stá-
lém nebezpečí, které nás každé chvíle ohrožuje; on pevně věřil ve vůli Boha a vždy říkal, že lépe zemřít v mládí nežli v starých letech. Netušil chudák, že jest to jeho osudem. Věřil v posmrtný život, nechť ho víra nezklame a najde věčný mír a klid v zemi, po tolika utrpeních posledních svých dnů. V noci v silném dešti a bouři jsme nosili raněné. Cesta velmi neschůdná, divokými roklemi. Kromě toho neustále poletují zleva kulky.

19. června. Stále ještě prší; spal jsem na stráni v plachtě a ráno jsem všecek prozábělý a otláčený. Silně se střílí, zdá se mi, že by Rusové chtěli nám odříznout cestu za Dněstr. K polednímu se ukázalo slunce. Máme před urputným bojem, tatíčku, neopust mne! K večeru v strašné přesile Rusové udeřili na naše; již se zdálo, že naši neodolají, všechny rezervy nastoupily do linie a teprve k večeru pozdě podařilo se nástup zastavit. Nás využívali k nošení munice do linií; byla to příšerná cesta. Okopy od nás byly asi 10 minut přes kopec; musilo se do nich po mírném sklonu zoráným polem a Rusové mohli na nás výborně mířit. Téměř každý to odnesl, kdo tuto cestu dělal. Nevím ani, jak jsem se překutáel v dešti kulek do okopu, a potom zpět nahoru to bylo ještě horší, a ozval se také kulomet a cítil jsem, jak za mnou kropí. Štěstí, nic

mne nezachytlo. Za tmy jsme šli opět dopředu, pro raněné. Odnesli jsme asi pět mrtvých, položili jsme je u osamělého stromu a dva zůstali kopat hrob.

20. června. *Celý den trvá boj. Večer počínal si Rus tak výbojně, že situace opět byla kritická, ustoupili jsme poněkud, potom opět artilerie zahнала Rusy zpět a naši se vrátili. Za tmy odnesli jsme z linie dva mrtvé a potom jednoho raněného na obvaziště. Tentokrát šli jsme čtyři. Od kadeta Košťála jsem zvěděl smutnou zprávu, že byl zabit od nás Veyvara. K spánku jsem se uložil až za svítání.*

21. června. *Dlouho jsem neodpočíval; časně ráno přišly zálohy, a poněvadž jsem ležel v úžlabině, kterou jsem si zvolil za své útočiště, pošlapali mě, když tudy táhli. U našeho hejtmana, který leží nedaleko ode mne, jest horečný ruch, telefon stále piští a rozkaz letí za rozkazem – nasvědčuje to, že se čeká cosi významného. Rusové střílí slabě, zato naši praží bez ustání. Později se mně to vysvětlilo: Rusové postupovali a stříleli jenom v salvách. Kolem osmé hodiny začal již boj. Ordonance běhaly a přinášely stále poplašnější zprávy, prý jsou Rusové již zcela blízko, jsme v polokruhu sevření. Zanedlouho dal hejtman rozkaz k ústupu a sám se svou družinou chvatně odešel po úbočí rokle kamsi zpět. Každý popadl svoje jmění a hnal se pryč. Já se běhl jsem roklí dolů a očekával, co se bude dít dále. 8. rota, která jest nahoře, silně střílí. U potůčku*

jsem rozdělal ohně a vařím vodu na kávu. Kdosi mi za několik cigaret přenechal konzervu. Netrvalo to však ani deset minut a 8. rota kvapně sestupuje dolů a volají, abychom běželi. Popadl jsem chvatně kotýlek s kávou a opatrně jich následuji. Brzy za námi se posypaly kulky. Všichni dali se do běhu, k mostu. Mně se příliš utíkat nechce, ukrývám se za balvany a zpovzdálí jich následuji. Jsem poslední Rakušan, který opustil tuto rokli. Vpravo jest most, jediný přechod přes Dněstr, ale silně se tam ozývá ruský kulomet, musíme na opačnou stranu.

Na druhé straně jsou v lese Maďaři a ti volali, že jest tu brod, brzo skutečně jsme jej nedaleko našli. Ihned většina našich se zula a začli brodit řeku; šli v řetězích po deseti až patnácti, držíce se za ruce a kolem pasu. Nedošli daleko – Rusové je spatřili a začla palba, kdesi z vrchu. Jenom několik jich dostihlo druhý břeh, ale mnozí se utopili. Přes řeku nemožno se živý dostat. Ráno při útěku v rokli zapomněl jsem vzítí tlumok, který jsem sundal ze zad při vaření kávy. Jsem velmi rozmrzelý, neboť jsem tam měl celý svůj majetek a mnohé poznámky a věci, které nerad ztrácím. Vidím, že nezbyvá než zajetí.

4.

Olga Vasilevna

Vladimírův deník pokračuje líčením prvních dnů a týdnů zajetí a pochodů do zajateckých táborů. Na konci jednoho ze záznamů se Vladimír *cítí velmi nezdravým*, průběžný deník končí a je dopisován až po třech měsících zpětně. V deníkové pauze nejdříve v ruských vojenských nemocnicích několik týdnů bojoval o život se zvratným tyfem a pak se z něho dlouho vzpamatoval. Mezitím ho *tramwayemi*, vlaky i loděmi převáželi z místa na místo podle toho, jak si to vynucovaly změny na frontě a stěhování nemocnic. Teprve na podzim se z nemocnic vrátil do zajateckého tábora zbědovaný, vyhladovělý a vyhublý.

Přežít v zajateckém táboře bez peněz bylo obtížné. Kdo si nemohl dokupovat jídlo nebo je za něco vyměňovat, byl na tom zle. Někteří zajatci ale byli občas posíláni na placené práce ven

z tábora, a protože Vladimír žádné peníze neměl, snažil se mezi ně dostat, přestože sotva stál na nohou. Přes nesouhlas táborového lékaře se mu to podařilo a koncem října 1915 byl s větší skupinou zajatců odvezen kamsi ke Kazani, kde kopali kanály pro vodovod od Volhy ke vzdálené chemické továrně. Míra jeho zuboženosti sice neklesla, ale překvapivě to přežil a vydržel tam déle než čtyři měsíce. Na začátku března 1916 se zase vrátil do tábora, ale přihlásil se hned na polní práce, byl zařazen do transportu pracovních sil vysílaných „na jih“ a 17. března opustil tábor. Asi po týdnu se přes Samaru dostal do Charkova a tam jeho deníky končí na několik let. Dál je už jen vyprávění. Vyprávění táty, které zapsala máma, a vyprávění táty, které si pamatuju sám. Termín *dvorjan peredvodítel* jsem převzal z máminých vzpomínek. Možná není správný, ale protože se v textu objeví jen dvakrát, tak jsem ho neověřoval. Počasí, oblečení a některá křestní jména jsem si musel vymyslet.

Vladimír skončil nakonec v zajateckém táboře v Melitopolu, malém městečku asi padesát kilometrů nad Azovským mořem a dvě stě kilometrů východně od Krymu. Byl kost a kůže, protože cestou z Kazaně opět prodělal nějaké zdravotní potíže a celkem už tři čtvrtě roku se pořádně nenajedl. Do tábora jezdily hospodyně z okolních hospodářství a braly si tam zajatce na práci za stravu, protože většina místních mužů byla od-